

حمید شاهنکیان آهنگساز موسیقی انقلابی در گفت‌وگو با «ایران» از تهیه و تولید موسیقی‌های جنگ و انقلاب می‌گوید

موسیقی بر جان رزمندگان نواخت

نداسیجانی
خبرنگار

از یادگاران دوران جنگ و جبهه می‌توان به آثار موسیقی اشاره کرد. آثار ماندگاری در بطن آن دوران متولد شده‌اند و در همان دوران قد کشیده‌اند؛ فرزندان با نام‌هایی چون «صبح پیروزی»، «خلبانان»، «مد نبودی»، «برخیزید»، «کجایید ای شهیدان خدایی»، «خمینی ای امام» و... و هزاران نام دیگر که سال‌های بعد متولد شدند و همچنان خالقان آن دل در گرو آن روزگار دارند. اغلب آثار حمید شاهنکیان آهنگساز، نوازنده و تنظیم‌کننده موسیقی روایتگر دوران انقلاب است؛ سرود «خمینی ای امام» یا «برخیزید» یا «ای جانبازان» که به نوعی شناسنامه او شده است. جالب است بدانید این آهنگساز تحصیلات موسیقی نداشته و فارغ‌التحصیل کارشناسی ارشد مدیریت از دانشگاه شیکاگو است اما ذوق و علاقه موجب شد در این مسیر قرار بگیرد و بعد از آن دوران انقلاب اسلامی به‌عنوان اولین سازنده سرود آغاز به فعالیت کرد.

■ **موسیقی چگونه به جبهه‌های جنگ وارد شد؟**

او در گفت‌وگو با «ایران» درخصوص اثرگذاری موسیقی در دوران جنگ و انقلاب گفت: «از دیدگاه من از مجموعه هنرهای هفت‌گانه در زمینه جنگ و انقلاب و دفاع مقدس، موسیقی مؤثرترین هنر است و توانسته در کنار تولید آثار نواگون در سبک‌های مختلف، در زمینه‌هایی چون جنگ و انقلاب و همچنین کارهای ارزشی و میهنی یخویی ظاهر شود و باید بگویم بازتاب و بازخورد آن هم به همین نسبت اثرگذار بوده است به این دلیل می‌گویم که اثرگذاری دیگر بخش‌های هنری همچون تئاتر، تجسمی یا سینما در طولانی مدت نمایان است، اما تأثیری که موسیقی ایجاد می‌کند به نسبت دیگر حوزه‌ها سرعت بیشتری داشته و البته در تهییج و روحیه رزمندگان هم به‌همین سرعت و نسبت اثرگذار بوده تا آنجا که هرگاه صدای سازی برمی‌خاست رزمندگان شور و حال دیگری می‌گرفتند اما بازخورد این اتفاق را در هیچ هنر دیگری به این سرعت دریافت نمی‌کردید.»

او دلیل این واقعه را دسترسی آسان موسیقی خواند: «شاید به این علت باشد که به نسبت دیگر هنرها که قابلیت دسترسی بهتر و بیشتری دارد و به‌همین دلیل موسیقی توانست به جنگ وارد شود و در همان دوران به اشکال مختلف از نوع سرودهایی که حتی سازبندی نداشت فقط کلام بود به یک ملودی موزون به گوش رزمندگان



■ **حمید شاهنکیان:**

ماندگاری این آثار به ذات آن موسیقی بستگی دارد اگر آن موسیقی از کیفیت بالایی برخوردار نباشد طبیعتاً فراموش خواهد شد اما برخی از آن آثار همچنان شنیدنی است

رسید و آن را رزمزمه می‌کردند. به‌عنوان مثال شعری بود با این عنوان «از شهیدان به ما این پیام است راه حق راه صلح راه امام است» که از طریق موسیقی و حتی بدون سازبندی به گوش رزمنده‌ها رسیده بود و آن را خواندند؛ به نیست که بدانید این بیت کوتاه به فاصله خیلی کوتاه با خطی خوش روی دیوار بزرگی در خرمشهر نوشته شد و آن را از نزدیک مشاهده کردم و این معجزه موسیقی است که سریع الوصول‌ترین و مؤثرترین هنرها در دوران جنگ بوده است.»

■ **یاد و خاطره‌ای از سرودخلبانان**
 او درباره علت ماندگاربودن این آثار بیان داشت: «باید بگویم مانا و جاودانه بودن یک اثر به کیفیت کار بستگی دارد و همان‌طور که سرعت رسیدن به هدف از طریق موسیقی آسان‌تر از سایر هنرها است به‌نظر می‌رسد سرعت فراموشی آن هم بیشتر از دیگر هنرها باشد و شاید این موضوع را در تکرار نشدن آن باید جست‌وجو کرد. به‌عنوان مثال یک سرود یا ترانه به‌سرعت شهرت می‌گیرد و تا زمانی که در آن جمعیت قرار دارد و رزمزمه می‌شود از بین نمی‌رود اما اگر

تکرار نشود آرام‌آرام در ذهن‌ها فراموش می‌شود و نگیزین این سرودها و ترانه‌ها دیگر است و برای آنکه به آسانی در آذهان از بین نرود باید از رادیو یا تلویزیون پخش گردد. البته بعضی از موسیقی‌ها هستند که به‌دلیل شرایط تاریخی یا ساختار آن و ترکیب درست در سازبندی و کلام ماندگارتر خواهند ماند به‌عنوان مثال «خلبانان خلبانان» اولین سرودی که در زمینه جنگ ساخته شد و یک یا دو روز بعد از آنکه صدام فرودگاه مهرآباد را بمباران کرد این سرود پخش شد و در فاصله‌ای کوتاه شاید کمتر از ۴۸ ساعت ساخته شد و از سال ۱۳۵۹ تا به امروز همچنان این سرود تأثیرگذار است اگرچه شاید به لحاظ موسیقایی استحکام لازم را نداشته باشد، اما اثرگذاری آن به میزانی بود که هنوز هم قابل شنیدن است و مردم هم می‌پسندند، البته من در جریان ساخت این اثر نبودم اما با توجه به موقعیت کار می‌دانم که موسیقی صداسیما در جریان تولید کار بوده‌ام و آن‌طور که آقای فیروززنجان (بابک رام‌نشین) آهنگساز این اثر تعریف می‌کرد ۳۱ شهریور سال ۱۳۵۹ جمشید تجفی منزل ما میهمان بود و من مشغول نوشتن نت قطعه‌ای بودم که باید فردای آن روز در رادیو ضبط می‌شد. همان موقع از حمله عراق به ایران باخبر شدیم، به‌علت نزدیکی خانه ما به فرودگاه، صدای مهیب انفجاری را شنیدیم و مثل همه همسایه‌ها به پشت‌بام رفتیم. بهت زده ایستاده بودم که با دست

رادیو وارکستر آذربایجانی در استودیو ۸ رادیو اجرا شد.»

■ **کیفیت خوب دلیل ماندگار بودن آثار موسیقی است**

این آهنگساز درباره این سؤال که آیا این سرودها همچنان درس‌ل و نگاهشان جهانی شده است و طبیعتاً «درباره کارکرد این آثار در نسل امروز یا نوستالژیک بودن این کارها باید بگویم ابتدا دعا می‌کنم هیچ‌گاه، جنگی در دنیا رخ ندهد و صلح همیشه و همیشه برقرار باشد؛ ولی با توجه به اینکه از دوران انقلاب و جنگ هشت ساله ایران و عراق زمان بسیاری می‌گذرد تا آنجا که مطلع هستم در این سال‌ها کار اگرچه این نگاه در حالت عمومی هم تولید شود مانند آثار آن دوران جذابتی نخواهد داشت و البته جامعه هم پذیرش و علاقه زیادی به تولید چنین آثاری ندارد اما آثار بسیاری از مجموعه کارهای آن سال‌ها ساخته شده و به یادگار مانده که همچنان تاریکی دارد که البته ماندگاری این آثار به ذات آن موسیقی بستگی دارد اگر آن موسیقی از کیفیت بالایی برخوردار نباشد طبیعتاً فراموش خواهد شد اما برخی از آن آثار همچنان شنیدنی است به‌عنوان مثال سرود «خجسته باد این پیروزی» ساخته احمدعلی راغب که برای آزادسازی خرمشهر است و از آن سال تا به امروز زمان بسیاری می‌گذرد اما هرگاه که این کار شنیده می‌شود تازگی دارد و روحیه بخش است.»

■ **دیدگاه نسل امروز به آثار انقلابی چیست؟**

شاهنکیان درباره هنر سفارشی براین نظر است: «هنر سفارشی معمولاً جذابتی نخواهد داشت و ساخت این نوع کارها باید از روی عشق و علاقه باشد.» او درباره تشویق جوانان به ساخت این نوع آثار گفت: «نسل به ساخت این نوع آثار می‌تواند تغییر کرده و نمی‌توان نسل امروز را مقصر این عدم پذیرش دانست چرا که شرایط جامعه جهانی و جامعه



خودمان به‌گونه‌ای شده است که نسل امروز مانند جوانان قدیم نمی‌اندیشند به‌عنوان مثال در دورافتاده‌ترین نقطه کشور جوانان با تکنولوژی و اینترنت سرو کار دارند و از طریق یک دستگاه موبایل با دنیا ارتباط برقرار می‌کنند و نگاهشان جهانی شده است و طبیعتاً آنها خواسته‌های نسل گذشته را نمی‌شناسند. البته فراموش نکنیم جوانانی هم هستند که به فعالیت در این زمینه و ساخت کارهای ملی و ارزشی علاقه‌مند هستند و دل می‌سوزانند اما به‌نظرم این نگرش محدود و کم شده است طبیعتاً محصول چندانی هم نخواهد داشت. اگرچه این نگاه در حالت عمومی با نگاه جوانان زمان انقلاب و دفاع مقدس متفاوت است و محصول آن هم حتماً متفاوت خواهد بود، البته بدان معنا نیست که دیگر آمیدی به آن نوع کارها نباید داشت و هنوز هم در میان این نسل‌ها افرادی خواهند بود که تفکری از جنس سال‌های دور داشته باشند و محصول ذهن آنها هم در جای خود مفید و به‌همان میزان اثرگذار باشد.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی:

ساخت آثار دفاع مقدس باید مورد توجه جدی قرار گیرد



می‌توانند نقش مهم و بی‌بدیلی در زمینه تبیین روحیه ایثار و شهادت همراه با الگوسازی دلاورمردان و ایثارگران و شهیدان والا مقام این مرزوبوم در قالب تولید شعر، رمان، داستان، نمایشنامه، فیلم، موسیقی، سینما، نقاشی و سایر فعالیت‌های فرهنگی و هنری ایفا کنند.» او همچنین با اشاره به نقش رسانه‌ها در زمینه ترویج فرهنگ و ارزش‌های دفاع مقدس، اظهار داشت: «خبرنگاران و اصحاب رسانه در تبیین دستاوردها و ارزش‌های دوران دفاع مقدس نقشی کلیدی، حساس و مهم برعهده دارند و باید در این زمینه همت مضاعف داشته باشند.»

به گفته او، آنچه امروز به آن بیش از هر زمانی نیاز داریم بیان و معرفی ارزش‌ها و دستاوردها و تفکری است که توانست ضمن اینکه ملت را در کنار یکدیگر منسجم و با قدرت نگه دارد، دفاع مقدس را نیز به پیروزی رساند. عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی تأکید کرد: «هالی فرهنگ و هنر در معرفی و تبیین ابعاد مختلف هشت سال دفاع مقدس، مقوله پایداری و شهادت، ایثار و جوانمردی، گذشت و فداکاری و... رسالت خطیر و سنگینی برعهده داشته و دارند که باید بخوبی و نحوه شایسته انجام شود.»

اسماعیلی در عین حال تصریح کرد: «انعکاس مؤثر ابعاد مختلف هشت سال دفاع مقدس تنها از طریق فرهنگ و هنر و رسانه میسر می‌شود از این‌رو رسالت هنرمندان و اصحاب فرهنگ و هنر و رسانه در این مسیر از مبارزه رزمندگان اسلام در آن دوران کمتر نیست و باید به نحو احسن انجام شود و به ثمر نشیند.»

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در مورد برنامه‌ها و اولویت‌های این دوره وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و همچنین دولت سیزدهم به‌منظور استفاده از ظرفیت‌های فرهنگ، هنر و رسانه برای عینی و ملموس کردن ابعاد مختلف دفاع مقدس، اظهار داشت: «یکی از موضوعاتی که به حوزه سینمایی هم در دیدارهای اخیر بود که ایشان بارها از بزرگان شهید ما در عرصه دفاع مقدس نام بردند که باید از آنها، مجموعه‌های نمایشی ساخته و تهیه شود اما تاکنون بخش عمده این مهم انجام نشده است.» اسماعیلی ادامه داد: «آنچه امروز در برنامه سینمایی دولت سیزدهم تأکید ویژه بر آن دارم این است که ساخت آثار نمایشی ویژه در بحث معرفی نمادهای هویتی نسل جوان در دفاع مقدس باید مورد توجه جدی قرار گیرد.»

عضو کابینه دولت سیزدهم ادامه داد: «در جلسات اخیر با حوزه سینمایی بر ساخت اینگونه آثار دفاع مقدسی تأکید و اعلام شد که ساخت اینگونه آثار مورد حمایت ویژه و جدی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قرار خواهند گرفت.»

به گفته اسماعیلی، برای همین منظور تلاش ما این است که این مهم در جشنواره فیلم فجر امسال هم نمود عینی پیدا کرده و فیلم و آثار تولیدی متناسب با فرهنگ دفاع مقدس ساخته و اکران شود.

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در عین حال تصریح کرد: «براین‌بار هم فعالیت فرهنگی، هنری و رسانه

